

NEM Vleermuis Transecttellingen

Het meetnet geeft informatie over de populatieontwikkeling van vier soorten vleermuizen die in andere meetnetten nog niet goed gevolgd worden en geeft ook extra verspreidingsgegevens van andere soorten. Uitgangspunt is automatische detectie en opname van vleermuisgeluiden tijdens het rijden van transecten met de auto.

Stand van zaken begin 2016

Het jaar 2015 was het derde jaar voor het meetnet NEM-VTT. Veertien teams zijn op pad gegaan, elk op drie routes. Daarnaast hebben drie teams ook nog tijd gevonden om een fietsroute te rijden. Eén team lukte het niet om een van de drie routes te rijden en van drie teams zijn in totaal tien tellingen nog niet opgeladen. In totaal zijn in drie jaar 20.000 waarnemingen vastgelegd (zie tabel 1). Figuur 1

geeft de ligging van de transecten van het meetnet weer. Het meetnet groeit gestaag. De transecten hebben al een goede spreiding, maar de oostelijke en noordelijke delen van Nederland zijn nog ondervertegenwoordigd. In het NEM-VTT geven deelnemers zelf aan welke soorten in de opnamen zitten. Het bureau van de Zoogdiervereniging valideert deze waarnemingen. Nagenoeg alle gegevens uit 2013 en 2014 zijn nu gevalideerd en al 89% van de gegevens uit 2015. Nagenoeg alle vrijwilligers lukte het in 2015 de oplaadmodule te gebruiken. Dit jaar is voor het eerst ook een controle uitgevoerd in hoeverre de deelnemers zich aan het protocol houden. Hieruit bleek dat jaarlijks maximaal 2% van de tellingen buiten de telperiode, te laat in de nacht of tijdens een avond met slecht weer werd uitgevoerd. Dat is gelukkig weinig.

NEM Vleermuis Transecttellingen

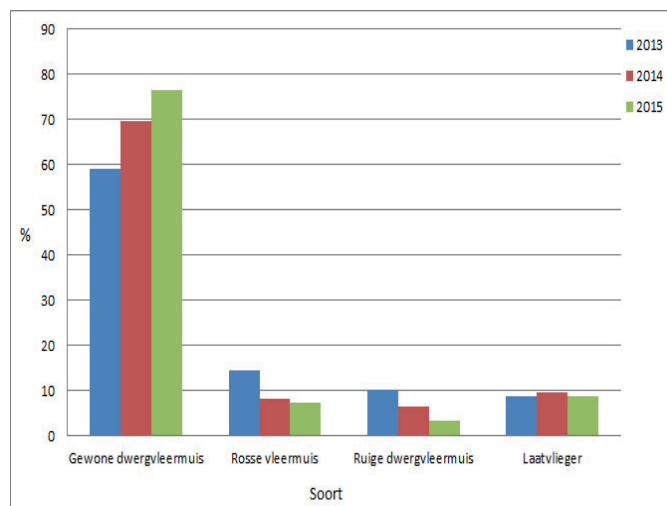
Tabel 1. Het meetnet NEM VTT in cijfers.

Jaar	Teams	Routes ¹	Auto transect tellingen	Fiets transect tellingen	Opgeladen waarnemingen per jaar	Verwerkte data per 1-4-2016
2013	4	13	21	5	2288	94%
2014	9	30	52	8	7059	98%
2015	14	45	85	6	10648	89%

¹ Een route wordt in een specifieke periode van het jaar en binnen een bepaalde tijd gereden. Dit noemen wij een transect. Ieder transect wordt twee keer gereden. De individuele tellingen noemen wij een transecttelling.

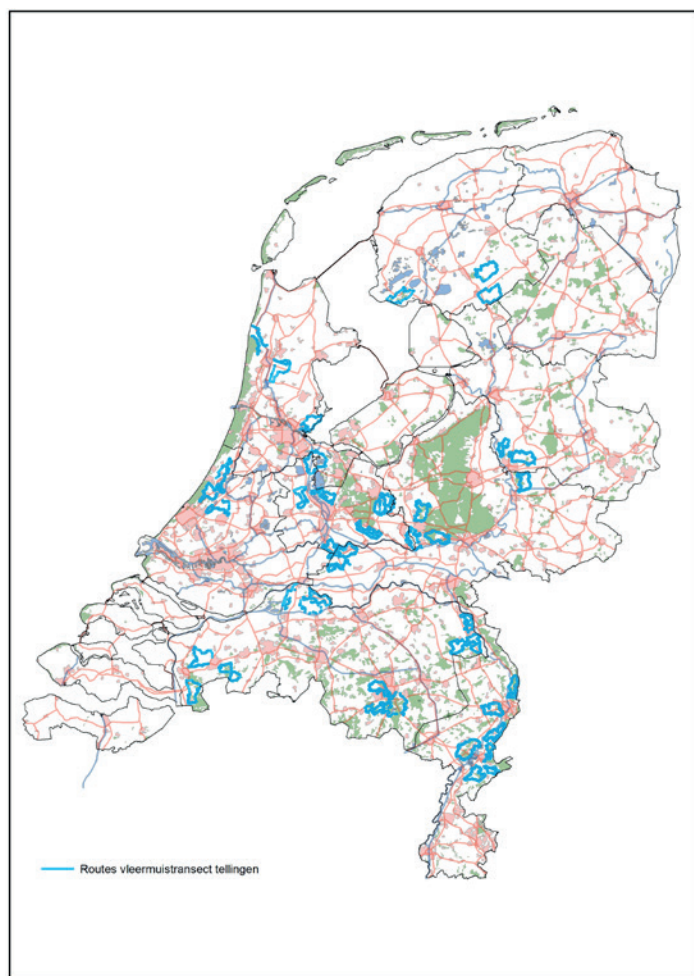
Soorten

Met de waarneming van een ingekorven vleermuis in 2014 worden bijna alle Nederlandse soorten binnen het NEM-VTT opgepikt. De doelsoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger maken 92-96% van de waarnemingen uit (zie figuur 2a).

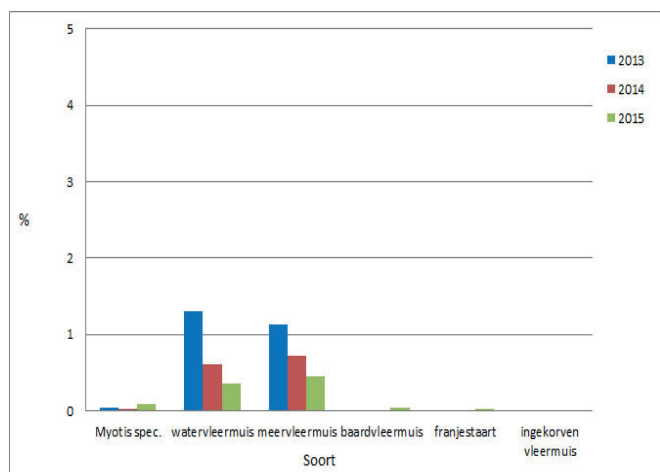

Figuur 2a. Aandeel van doelsoorten (in %) in het totaal aan waarnemingen in NEM-VTT in de jaren 2013-2015.

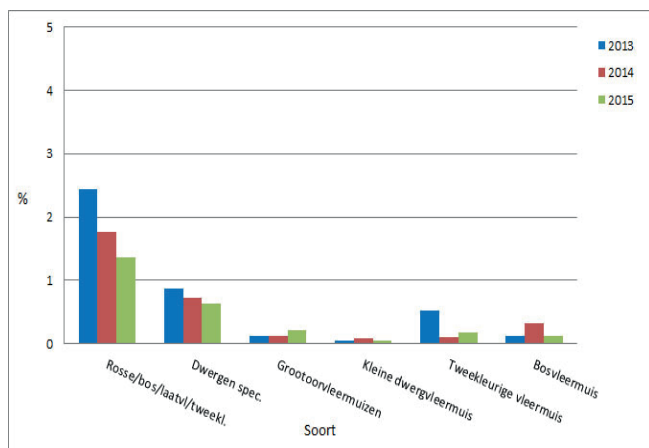
Figuur 2a t/m 2c geeft de verdelingen over de soorten van de gevalideerde opnamen weer. Het aantal opnamen dat niet tot op soort, maar wel op soortgroep te determineren is, is met 2-4% zeer gering. Hierin verschillen de soortgroepen: van de soortgroep dwergvleermuizen is slechts 1 % niet op soort te determineren. Voor de groep rosse vleermuis/bosvleermuis/laatvlieger/tweekleurige vleermuis is dit 10%, voor de groep Myotis 24% en voor de groep grootoren 100%. Het aandeel gewone dwergvleermuizen lijkt de laatste twee jaar toe te nemen ten koste van rosse vleermuizen en ruige dwergvleermuizen en de twee niet doelsoorten watervleermuis en meervleermuis. Dit komt waarschijnlijk omdat er in 2014 en 2015 vooral teams zijn bijgekomen in Zuid-Nederland. Dit zijn regio's met in de regel lagere dichtheden aan rosse vleermuizen, ruige dwergvleermuizen en meervleermuizen en een hogere dichtheid aan gewone dwergvleermuizen. Het aandeel laatvliegers blijft over de jaren heen gelijk met zo'n 9%. In 2016 starten er in midden Nederland (5) meer nieuwe teams dan in Zuid-Nederland (1), waarmee het aandeel rosse vleermuizen in 2016 waarschijnlijk weer zal stijgen. Het aandeel ruige dwergvleermuizen is voor 2015 werkelijk iets hoger, de data uit Noord-Nederland zijn nog niet verwerkt.

Figuur 1. De NEM Vleermuis Transecten in 2015.

Figuur 2b. Aandeel van niet doelsoorten (Myotis spec.) (in %) in NEM-VTT in het totaal aan waarnemingen in de jaren 2013-2015.

Figuur 2c. Aandeel van niet doelsoorten (in %) in het totaal aan waarnemingen in NEM-VTT in de jaren 2013-2015.

Verspreiding van enkele soorten over Nederland

Binnen NEM-VTT zijn wij niet alleen geïnteresseerd in cijfermatige toe- en afnames van de vier doelsoorten, maar ook in veranderingen in verspreiding van alle soorten.

Aangezien wij in Nederland voor de vier doelsoorten niet aan de grenzen van verspreiding zitten, verwachten wij niet meteen een verschuiving in de verspreiding van deze soorten, maar kunnen mogelijk wel sterke regionale verschillen door het meetnet opgepikt worden. Nu al is er bijvoorbeeld in de NEM-VTT data voor ruige dwergvleermuizen een duidelijk verschil tussen de verschillende transecten in andere regio's.

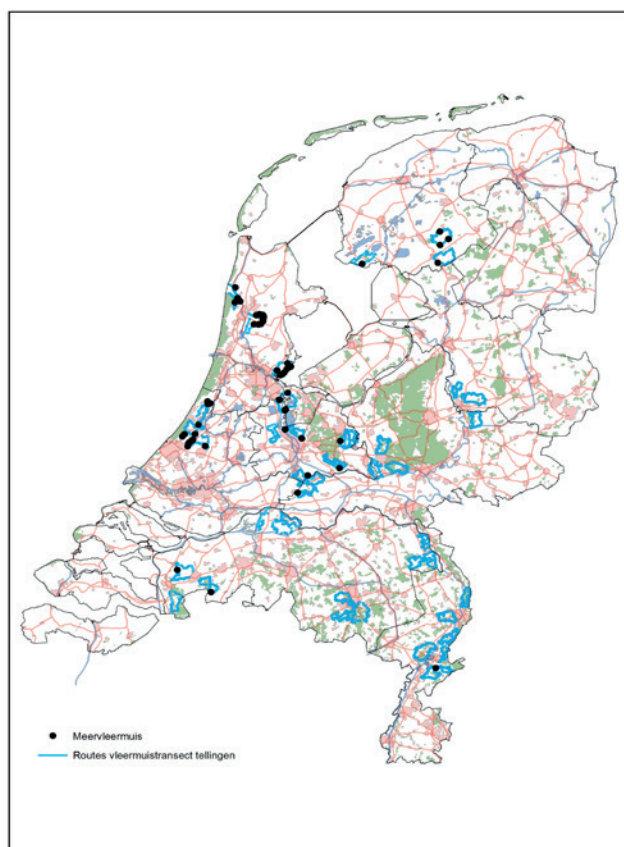
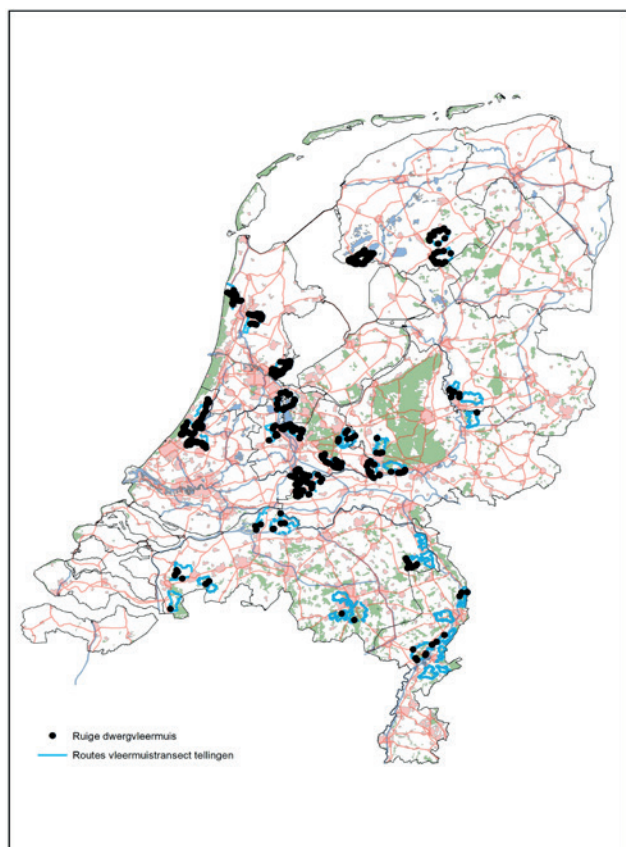
Ruige dwergvleermuizen worden op de 30 km routes veel vaker waargenomen in West- en Noord-Nederland en in het rivierengebied dan in Zuid- en Oost-Nederland (zie figuur 3).

Vijf niet-doelsoorten worden met dit meetnet wel regelmatig opgepikt. Dit zijn meervleermuizen, watervleermuizen, grootvleermuizen, bosvleermuizen en tweekleurige vleermuizen. Meervleermuizen worden duidelijk veel vaker opgepikt in West- en Noord-Nederland en maar af en toe in Zuid- en Oost-Nederland (zie figuur 3). Van de bosvleermuis en de tweekleurige vleermuis zijn er vermoedens van verandering in verspreiding. Beide soorten zitten in Nederland aan de noordwest-grens van hun verspreiding. Bosvleermuizen worden hoofdzakelijk in zuidoost-Nederland waargenomen (zie figuur 4), maar er zijn ook enkele waarnemingen in West-Nederland. Zien we hier een opschuiving naar het westen of is dit een gevolg van meer (en gevoeliger) waarnemingen (waarnemerseffect)? Tweekleurige vleermuizen worden binnen NEM-VTT bijna aaneengesloten waargenomen aan de noord- en ooststrand van de Randstad; vanaf Alkmaar tot aan Culemborg. In Oost-Nederland zijn maar enkele waarnemingen aan de rand van grotere steden (zie figuur 4). Nieuwe transecten in midden-Nederland gaan ons meer informatie geven over het voorkomen van deze twee soorten in deze regio's. Grootvleermuizen worden in elke regio wel opgepikt, maar vaak maar een van de drie transecten en ook niet iedere avond. Vaak zijn het dan opnamen met sociale roepjes of echolocatiegeluiden die gebruikt worden voor meer open gebied. Andere soorten zoals baardvleermuizen, franjestaarten, ingekorven vleermuizen en kleine dwergvleermuizen worden jaarlijks maar 1 tot 6 keer opgepikt, niet alleen omdat zij zeldzamer zijn, maar waarschijnlijk vooral omdat zij zeer weinig langs verkeerwegen jagen.

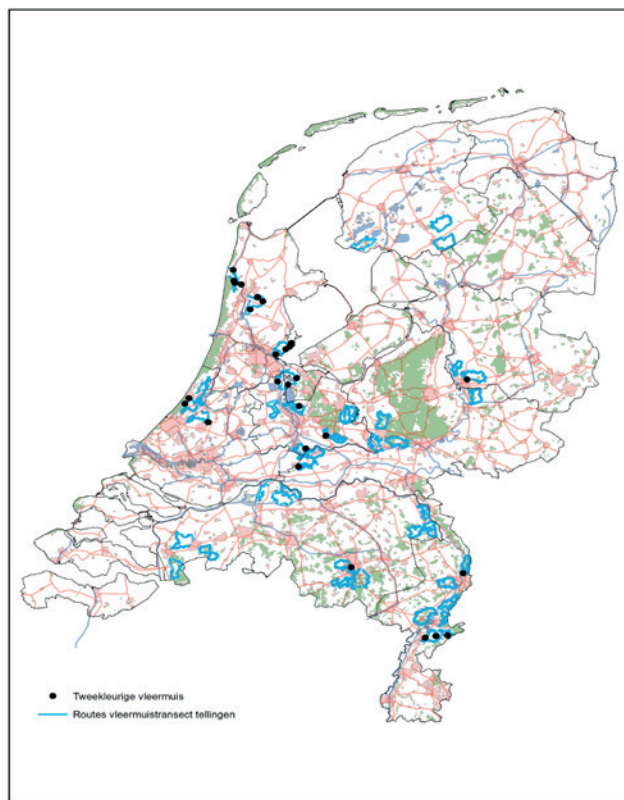
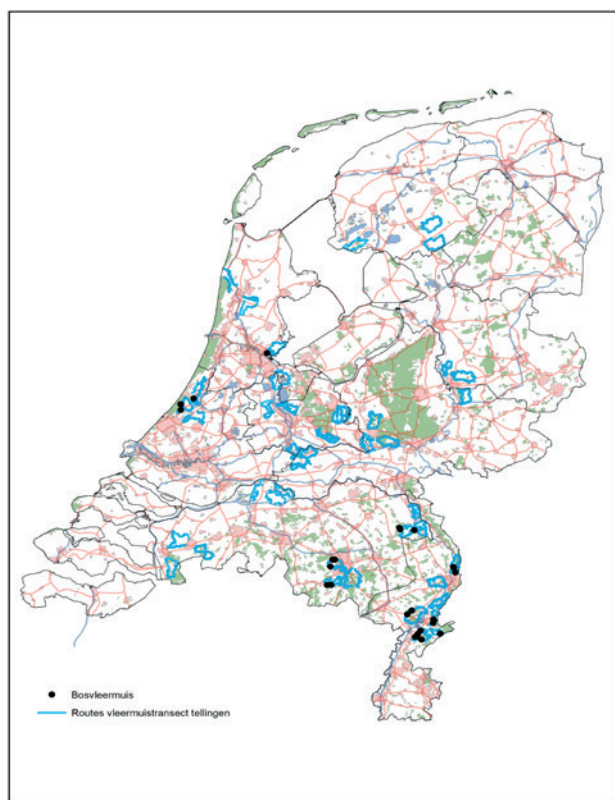
Toekomst

Nu drie jaar aan data is verzameld, wordt er in 2016 door het CBS uitgebreid gerekend of de data voldoen aan de eisen voor een trendanalyse (met een aangepaste vorm van occupancy modelling). Hierover hopelijk meer in de volgende Telganger. Ervaren vrijwilligers gaven aan lastige opnamen graag met elkaar te willen bediscussiëren en nieuwe deelnemers willen graag een becommentarieerd oordeel hebben op hun determinaties. Daarom kunnen vrijwilligers binnen het meetnet binnenkort gebruik maken van een vleermuisgeluiden-forum. Na uitzoeken van de wensen en mogelijkheden wordt dit al in 2016 realiteit. Wij werken nu hard aan dit vleermuisgeluidenforum.

NEM Vleermuis Transecttellingen

Figuur 3. Waarnemingen van ruige dwergvleermuizen en meervleermuizen op NEM-VTT tellingen (2013-2015).

Figuur 4. Waarnemingen van bosvleermuizen en tweekleurige vleermuizen op NEM-VTT tellingen (2013-2015).

NEM Meetnet Vleermuis Transecttellingen

“Vacatures”

Twee teams hebben aangeven in 2016 versterking te kunnen gebruiken: Utrecht-het Gooi en Roermond. In 2016 is er geen ruimte meer voor nieuwe groepen, maar in 2017 breiden wij het meetnet natuurlijk weer graag verder uit. Wij zoeken voor 2017 nog vijf teams van minimaal 5 personen die routes willen rijden in een van de volgende regio's: Haarlem-Bloemendaal, Zevenaar (de Liemers), Winterswijk (Achterhoek), Barneveld, Almelo- Nijverdal, Enschede-Ootmarsum, Dedemsvaart-Balkbrug (Reestdal), Assen-Groningen (Drentse Aa), Hulst-de Clinge, Maastricht of Zeewolde. Voor meer informatie kun je terecht op onze website (<http://www.zoogdiervereniging.nl/nem-vleermuis-transecttellingen>) of neem contact op via mail (nemvtt@zoogdiervereniging.nl).

Dank

Zonder vrijwilligers geen meetnet. Zonder flexibiliteit en regelmatige feedback van de deelnemers geen ontwikkelend meetnet. Bedankt allemaal!

Team Vleermuistransecttellingen: Eric Jansen, Neeltje Huizenga, Martijn van Oene en Marcel Schillemans (landelijk coördinator).

Figuur 5. Het mooiste waarschuwbord van 2015.

Figuur 6. Een droge avond met plaatselijke (be)regen(ing).